

ALTOVIULUPEDAGOGIIKAN MUUTTUMINEN 1980–2015

Teija Laitila

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2015
Musiikin koulutusohjelma
Musiikkipedagogi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Musiikin koulutusohjelma
Musiikkipedagogi (AMK)

TEIJA LAITILA:

Alttoviulopedagogiikan muuttuminen 1980 - 2015

Opinnäytetyö 42 sivua, joista liitteitä 8 sivua
Huhtikuu 2015

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin alttoviulopedagogiikan kehittymistä vuosina 1980–2015. Tutkimusmetodeja olivat haastattelut, oppimateriaalit ja tekijän omat kokemukset. Opinnäytetyön tekijä on toiminut alttoviulistina ja opettajana 30 vuotta. Tässä työssä käsitellään soittimen valintaa, pienten alttoviulujen kehittymistä, alttoviulunsoiton opiskelun aloitustien muuttumista, opetusmateriaalien kehittymistä sekä opetuksen kehittämistä.

Tutkimuksessa haastateltiin kahta alttoviulopedagogia, Tapio Myöhästä (Kuopion konservatorio) ja Johanna Leponiemeä (Oulun konservatorio). Haastattelumenetelmä oli teemahaastattelu. Tutkimuksessa vertailtiin vuosina 1980–2015 opetuksessa käytettyjä viulun- ja alttoviulunsoitonopetuksen alkeismateriaaleja keskenään. Tämän opinnäytetyön tekijä peilasi haastatteluja myös omiin kokemuksiinsa alttoviulunsoiton opetustyöstä ja sen kehittymisestä kolmenkymmenen vuoden (1980–2015) aikana.

Lopputuloksena tämän työn tekijä teki konkreettisen oman opetuksen kehittämissuunnitelman myös nykypäivän vaatimukset (mm. vapaa-ajan käyttö ja erilaiset oppijat) huomioon ottaen.

Asiasanat: alttoviulu, alttoviulopedagogiikka

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Music Option of Music Pedagogy

LAITILA, TEIJA:
Changing of Viola Pedagogy from 1980 to 2015

Bachelor's thesis 42 pages, appendices 8 pages
April 2015

This thesis studies the changes in viola pedagogy in from 1980 to 2015. The research methods used were interviews, learning materials, and the author's own experience. The author of this thesis has been a violist and a pedagogue for 30 years. Choosing the instrument, developments in small violas and learning materials, changes in the player's age of beginning playing and the development of teaching are addressed in this thesis.

For this thesis, two viola pedagogues were interviewed (Tapio Myöhänen from the Conservatory of Kuopio and Johanna Leponiemi from the Conservatory of Oulu). Focused interview was used as the method of interviewing. Comparisons between elementary learning materials used from 1980 to 2015 for both the violin and the viola were made. The author of this thesis also compared the interviews to her own experience of teaching the viola and its development from 1980 to 2015.

As a result, improve the teaching of viola, the author created a concrete plan, which takes into account modern day requirements (i.e. the use of free time and different types of learners).

Key words: viola, viola pedagogy

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
1.1	Vapaa-aika	7
2	HAASTATTELUT.....	8
2.1	Teemahaastattelu	8
2.2	Kysymykset ja haastattelutilanteet.....	9
2.2.1	Haastattelukysymyksiä alttoviulopedagogeille.....	10
3	ALTOVIULUPEDAGOGIIKAN HISTORIAA	11
3.1	Yleistä	11
3.2	Omat kokemukset	12
3.3	Pienet alttoviulut.....	13
3.4	Erilaiset oppijat.....	15
4	VIULUN- JA ALTOVIULUN ALKEISOPPIMATERIAALIT JA NIIDEN VERTAILU	17
4.1	Viulun alkeismateriaalit.....	17
4.1.1	Leena Siukonen: Viulukoulu 1-3	17
4.1.2	Anna-Maija Usma: Iloinen viuluniekka 1-5	18
4.1.3	Anna-Maija Usma: Viulutaituri 1	18
4.1.4	Anna-Maija Usma: Viululoruja.....	18
4.1.5	Sirpa Lannes-Tukiainen - Leena Kiiski - Tarja Manninen: Viuluni soi viulukoulu 1 ja 2	19
4.2	Alttoviulun alkeisopetusmateriaalit	19
4.2.1	Tapio Myöhänen - Heikki Puukko: Altoavain - suomalainen alttoviulukoulu 1.....	20
4.2.2	Myöhänen – Puukko: Altoavain - alttoviulukoulu 2.....	20
4.2.3	Tiina Kaukinen: Pelle Pelikaani – sarja	21
4.2.4	The Sassmannshaus tradition: Early start on the viola.....	21
4.2.5	Shinichi Suzuki: Viola school (volume 1-8).....	22
4.2.6	Csaba & Géza Szilvay: Colourstrings ABC.....	22
4.2.7	Kathy & David Blackwell: Viola Time –sarja.....	22
4.2.8	Mary Cohen: Superstudies for viola book 1	23
4.3	Yhteenveto	23
5	OMA OPETUSVISIO.....	25
5.1	Ilokokemus pedagogiikka	25
5.2	Opetuskokeilu	27
5.3	Oman opetuksen kehittämissuunnitelma	28
6	PÄÄTÄNTÄ	31
	LÄHTEET.....	32

LIITTEET	35
Liite 1. Haastattelukysymyksiä alttoviulupedagogeille.....	35
Liite 2. Johanna Leponiemen haastattelu	36
Liite 3. Tapio Myöhäsen haastattelu	39

1 JOHDANTO

Työni käsittelee alttoviulopedagogiikan muuttumista Suomessa vuosina 1980–2015, sinä aikana kun olen itse ollut työelämässä. Olen toiminut melkein kolmekymmentä vuotta päätoimisena orkesterimuusikkona ja sivutoimisena soitonopettajana. Tilanne muuttui kun vaihdoin päätoimiseksi opettajaksi vuonna 2011. Aloitin silloin Hämeenlinnan Sibelius-opistossa päätoimisena alttoviulun- ja viulunsoiton tuntiopettajana. Vuonna 2012 alkoivat opinnot myös Tampereen ammattikorkeakoulussa tähtäimenä musiikkipedagogin tutkinto ja oman opetuksen päivittäminen. Oman työssä jaksamisen kannalta ja pedagogisten opintojen innoittamana halusin kehittää omaa opettamistani ja auttaa myös muita alttoviulopedagogeja ymmärtämään tämän soittimen (alttoviulu) ainutlaatuisuus ja myös sen opettamisen historia. Tarkoitukseni on selvittää opetusmateriaaleja tutkimalla, pedagogeja haastattelemalla (Tapio Myöhänen ja Johanna Leponiemi) ja omaa opetusta analysoimalla soitonopetuksen muuttuminen 30 vuoden aikana.

Opetusmateriaalien tutkinnan aloitin viulun alkeisvihkoista koska vasta 2000-luvulla alkoi tulla alttoviululle kirjoitettuja vihkoja. Tekemistäni haastatteluista ilmenee, että aikaisemmin opettajat ovat itse muokanneet materiaaleja alttoviululle sopiviksi. Itse olen myös muokannut kappaleita alttoviululle. Nykyään 2010-luvulla löytyy kyllä materiaalia myös pienten alttoviulunsoittajien opetukseen. Nuotinnusohjelmien myötä on helppo myös itse tehdä materiaaleja tai vaihtaa jo valmiisiin kappaleisiin esimerkiksi altoavain. Haastatteluista suunnitellessani pääkysymykseksi nostin kysymyksen numero 1: ”Miten mielestäsi alttoviulunsoiton opetus on muuttunut sinä aikana kun olet opettanut ko. instrumenttia?” Toinen tärkeä useamman lauseen kysymys liittyy opetusmateriaaleihin (kysymys numero 6): ”Millaista opetusmateriaalia oli alttoviululle silloin kun sinä aloitit alttoviulunsoiton? Entä millaista opetusmateriaalia käytit silloin kun aloit opettaa alttoviulunsoittoa? Mitä mieltä olet opetusmateriaalista nykyään?” Haastatteluista tuli erittäin mielenkiintoisia, myös pitkän ajanjakson (1970–2010) perspektiivillä katsottuna. Haastatellut kertoivat myös omia henkilökohtaisia kokemuksiaan alttoviulunsoittoon liittyen. Haastattelut ovat kokonaisuudessaan liitteenä (Liitteet 1, 2 ja 3). Haastattelujen tuloksena voisi todeta Johanna Leponiemen (2015) mukaan, että eniten alttoviulunsoiton opetuksessa on muuttunut se seikka, että pieniä alttoviuluja on tullut markkinoille. Alttoviulunsoiton aloitusikä on tämän vuoksi

radikaalisti muuttunut. Nykyään opinnot voi aloittaa jo 5-6-vuoden ikäisenä. Pohdin tässä opinnäytetyössäni myös kuinka alttoviulunsoiton opetus nyt sitten pienten lasten kanssa järjestetään.

1.1 Vapaa-aika

Nykyajan kiireinen elämänmeno aiheuttaa myös omat haasteensa. Esimerkiksi kilpailu vapaa-ajasta on lisääntynyt. Saarisen, Ruoppilan ja Korkiakankaan (1994, 181) mukaan teemme nykyään ajallisesti vähemmän töitä kuin ennen. Vapaa-ajalla on suuri merkitys psyykkiselle hyvinvoinnille. Harrastuksen luulisi olevan tietoinen valinta. Näin ei suinkaan ole. Lapsille tyypillistä on kokeileminen, mielenkiinto herää johonkin harrastukseen mutta myöhemmin kiinnostus siirtyy johonkin muuhun kohteeseen. Monilla soittopilailla on lahjakkuutta myös muilla aloilla, esimerkiksi liikunnassa tai muilla taidealoilla. Joudutaan kilpailutilanteeseen, jossa esimerkiksi soiton harjoittelulle ei löydy riittävästi aikaa. Jos edellytyksiä on monenlaisiin harrastuksiin, ympäristöllä on suuri vaikutus valintoihin, esimerkiksi mallit, esikuvat, kaveripiiri, asumispaikka ja vanhempien vaikutus. Nykyään vanhemmat osallistuvat enemmän lastensa harrastuksiin kuin ennen. 1980-luvulla vanhemmat eivät juuri osallistuneet esimerkiksi kuljetuksiin, vaan lapset kulkivat itsenäisesti harrastuksissaan. Saarisen, Ruoppilan ja Korkiakankaan (1994, 183) mukaan ongelmana voikin olla vanhempien liian suuret odotukset lapsen harrastuksen suhteen tai epärealistiset odotukset. Esimerkiksi soittimen hallinta vaatii vuosien pitkäjänteisen harjoittelun, jota pitää valvoa myös kotona. Monien oppilaiden elämä on niin aikataulutettua, että esimerkiksi soittotuntiajaksi käy vain tietty päivä ja kellonaika. Tämä vaikeuttaa myös pedagogin työtä, koska kaikki muutokset voivat olla täysin mahdottomia. Täytyy myös ottaa huomioon, että erilaiset oppijat ovat tulleet meidänkin alalle. Itselläni on esimerkiksi hahmottamishäiriöinen oppilas. Lisäksi opetuksessa myös sosiaalinen puoli on ihan yhtä tärkeää kuin soittotekniikankin opettaminen. Oman opetuksen kehittämiseen antoivat työkaluja myös Tampereen ammattikorkeakoulussa järjestetyt mielenkiintoiset opintojaksot (portfolion tekeminen ja pedagogiset seminaarit).

2 HAASTATTELUT

Opinnäytetyötäni varten haastattelin kahta tunnettua alttoviulupedagogia: Tapio Myöhästä (Kuopion konservatorio) ja Johanna Leponiemeä (Oulun konservatorio) (liitteet 1, 2 ja 3).

Mietin, miten toteuttaisin kyselyni niin, että saisin tietoa alttoviulunsoiton ja sen opettamisen muuttumisesta pitkällä aikavälillä (1980–2015).

Pohtiessani haastattelumenetelmää hylkäsin heti kaikki kyselylomakkeet. Halusin tavata kasvojen tai puhelimitse ja keskustella rennolla otteella alttoviulunsoiton kysymyksistä. Päädyin teemahaastatteluun. Minullahan oli teema: alttoviulupedagogiikan kehittyminen. Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit on etukäteen määrätty. Strukturoidussa haastattelussa taas on tyypillistä kysymysten tarkka muoto ja järjestys. En halunnut käyttää mitään lomakkeita, koska haastateltavani olivat vanhoja tuttuja ja tiesin haastattelujen sujuvan ongelmitta.

2.1 Teemahaastattelu

Haastattelun idea on yksinkertainen: *”Kun halutaan tietää mitä joku ajattelee jostain asiasta, kaikkein yksinkertaisinta ja tehokkainta on kysyä sitä häneltä”* (Eskola & Vastamäki 2007, 25). Tutkija miettii häntä kiinnostavat aiheet ja kysymykset. Hän yrittää keskustelemalla haastateltaviensa kanssa saada selville tutkimuksen aiheisiin liittyviä asioita, jotka häntä kiinnostavat. Tutkijan on mietittävä omat rajansa siinä, kuinka paljon hän avautuu omasta itsestään haastattellessa toista osapuolta. Eskolan ja Vastamäen mukaan (2007, 26) haastatteluun suostumisessa näyttäisi olevan ainakin kolme motivoivaa tekijää:

1. Siinä on mahdollisuus tuoda esiin mielipiteensä. Se voi olla kanava, jonka kautta saa omia ajatuksia esiin. Kun haastateltava on hieman kiihtynyt asiasta, se voi lisätä avoimuutta. Pieni kiihtymys osoittaa, että haastateltava suhtautuu asiansa innolla, hän voi ehkä avautuakin enemmän pienen tunnekuohun vallassa.

2. Omat kokemukset. Koetaan omat kokemukset tärkeiksi ja halutaan jakaa ne muiden kanssa. Toivomuksena voi olla, että omien kokemusten kertominen ehkä hyödyttäisi muita, joilla on jokin samankaltainen tilanne.

3. *”Motivoiva tekijä voi olla sekin, että haastateltava on aikaisemmin osallistunut tieteelliseen tutkimukseen ja siitä on jäänyt hänelle hyvät kokemukset”* (Eskola & Vastamäki 2007, 27).

Eskolan ja Vastamäen (2007, 28) mukaan teemahaastattelussa aiheet on ennakkoon mietitty. Teemahaastattelussa ei kuitenkaan ole strukturoidulle haastattelulle tyypillistä kysymysten tarkkaa muotoa ja järjestystä. Haastattelija varmistaa, että kaikki etukäteen suunnitellut aiheet käydään haastateltavan kanssa läpi, mutta järjestys voi vaihdella haastattelusta toiseen.

Haastattelupaikkakin on tärkeä tekijä haastattelun onnistumisen kannalta, täytyy olla rauha keskustella mutta myös haastateltavan pitää voida haastattelutilassa tuntee olonsa mukavaksi eikä kiusaantuneeksi. Haastateltavan koti voisi olla hyvä tila, mutta siellä voi olla häiriötekijöitä esimerkiksi muut perheenjäsenet tai erilaiset viestimet. Kadulla tai katukahvilassa taas olo voi herpaantua ja tulee katsottua ehkä muita ihmisiä. Eskolan ja Vastamäen mukaan (2007, 30) tilaan liittyvä välineistö myös vaikuttaa siihen, minkälainen haastattelutilanne tulee. Työhuoneessa esim. on työntekijän piste, tuoli, pöytä ja muut tavarat ja vierailijoille omat tuolit ja tilat. Näin syntyy eri rooleja. Esimerkiksi vierailijan tuoli saattaa olla matalampi kuin tutkijan. Valta-asemaa voidaan pienentää ja muuttaa sijoittamalla kohtaamispaikkana toimivat pöytä ja tuolit eri tavalla. Tutkija ja haastateltava voivat istua vieretysten ja näin on kenties helpompi ymmärtää ja tulla ymmärretyksi sekä luoda rentoutunut tunnelma. Täytyy purkaa kaikki tilaan liittyvät tekijät, jotka saattaisivat saada haastateltavan tuntemaan itsensä epävarmaksi. Miten puhua? *”Perusajatus voisi olla se, että heti ensimmäiseksi ei kannata mennä itse aiheeseen”* (Eskola & Vastamäki 2007, 31). Kannattaa aluksi pienellä juttelulla luoda mukava tunnelma.

2.2 Kysymykset ja haastattelutilanteet

Tapio Myöhänen on ollut alttoviulunsoiton opettajani vuosina 1984–1988 ja Johanna Leponiemi oli Oulussa kollegani vuosina 1995–2011. Tapio Myöhäsen kanssa (liite 3)

haastattelutilanteeksi sovin kasvokkain tapaamisen Helsingin Musiikkitalon kahviossa 9.2.2015. Aluksi päivitimme kuulumisia ja sitten nauhoitin jokaisen kysymyksen ja vastauksen. Johanna Leponiemeä haastattelin puhelimitse 18.1.2015 (liite 2). Hänen kanssaan vaihdoin myös aluksi kuulumisia ja 20 minuutin rupattelun jälkeen aloin esittämään kysymyksiä. Nauhoitin kysymykset ja vastaukset iPadilla. Haastattelutilanteet muovautuivat molemmissa tapauksissa hyvin rennoiksi.

2.2.1 Haastattelukysymyksiä alttoviulopedagogeille

Haastattelussa käytettiin runkona seuraavia kysymyksiä:

Pääkysymys:

1. Miten mielestäsi alttoviulunsoitonopetus on muuttunut sinä aikana kun olet opettanut ko. instrumenttia?

Muut kysymykset:

2. Millä soittimella aloitit omat opintosi?

3. Missä vaiheessa ja minkä ikäisenä aloitit alttoviuluopinnot?

4. Oliko opettajallasi vaikutusta instrumenttisi valintaan?

5. Halusitko pedagogiksi vai muusikoksi vai molempia?

6. Opetusmateriaaleja koskevat kysymykset: a) Millaista opetusmateriaalia oli alttoviululle silloin kun sinä aloitit alttoviulunsoiton? b) Entä millaista opetusmateriaalia käytit silloin kun aloit opettaa alttoviulunsoittoa? c) Mitä mieltä olet opetusmateriaalista nykyään?

7. Miten olet joutunut muokkaamaan itse opetusmateriaalia alttoviulunsoitonopetusta varten?

3 ALTOVIULUPEDAGOGIIKAN HISTORIAA

3.1 Yleistä

1980-luvulla alttoviuluun vaihdettiin yleensä viuluopintojen jälkeen. Perustekniikka opeteltiin viululla. Syitä oli kaksi: oppimateriaalin puute ja pienten soittimien puute. Yleensä alttoviuluun vaihtamiseen liittyi myös alttoviulistien vähyys yhtyeissä. Opettaja useimmiten oli se, joka ehdotti soittimen vaihdosta. Oli ehkä joku projekti tiedossa tai perustettiin kamariyhtyeitä, joissa alttoviulisteista oli puutetta. Haastattelussa (liite 3) Tapio Myöhänen (2015), joka oli 1970-luvulla jo työelämässä, kertoi alkaneensa alttoviulistiksi juuri edellä mainituista syistä. Useimmiten vaihto tapahtui opettajan toivomuksesta. Opetuksessa yleisesti 1980-luvulla ja aikaisemmin alttoviuluopettajat olivat myös viulisteja, alttoviulunopetus sujui siinä sivussa. Usein myös soitto-oppilaan koko oli ratkaiseva tekijä, kuten viulun- ja alttoviulunsoiton lehtori Tapio Myöhänen (2015) sanoi tekemässään haastattelussa (liite 3): ” *Totta kai on eduksi jos on isompi ihminen, on isommat kädet. Voi soittaa isommalla altolla [...]*”.

Sekä viulun että alttoviulun perustekniikka on jotakuinkin sama. Samat asteikot ja etydit liittyvät molempien soittimien ohjelmistoon. Myös viulukappaleita on siirretty suoraan alttoviululle, toisin sanoen altistit soittavat usein viuluteoksia kvintin alemmaa. Ennen 2000-lukua oli miltei mahdoton aloittaa soitto-opintoja suoraan alttoviululla, alkeismateriaalia ei ollut eikä myöskään pieniä alttoviuluja. Poikkeus olivat 1990-luvulla tulleet laajasoitinviulut, joilla matkittiin alttoviulun ääntä.

1990-luvulla alttoviulisti Risto Aakko (1994) Sibelius-Akatemian loppuytutkimuksensa kartoitti kyselytutkimuksella suomalaisilta sinfoniaorkestereiden ammattialttoviulisteilta, kuinka he olivat aloittaneet alttoviulunsoiton. 101:stä 70 vastasi kyselyyn eli 69,3 %. Selvisi että vastaajista 87,1 % oli aloittanut viululla ennen alttoviuluun vaihtamista ja vain 1,4 % oli aloittanut suoraan alttoviululla. Hämmästyttävintä oli aloitusikä, keskimäärin 36,3 vuotta. Aakon (1994) tutkimuksen mukaan merkittävin tekijä alttoviulunsoiton aloittamiseen oli alttoviulu itse. Sen sopivuutta itselleen piti vastaajista 87,1 % ja ääntä 85,7 % vastaajista valintaansa vaikuttaneena tekijänä. Valintaan vaikuttaneista henkilöistä eniten vaikutusta oli soitonopettajilla ja toiseksi eniten ystävillä tai kollegoilla. Alttoviulunsoiton aloittamiseen oli usein vaikuttanut myös erilaisten kamarimu-

siikkiryhmien ja orkestereiden pula alttoviulisteista. Alttoviulunsoiton aloittamiseen vaikuttivat mitä erilaisimmat syyt, tapahtumat ja henkilöt. Tekijöiden määrä ja vaikutus vaihteli suuresti eri vastaajilla. Alttoviulunsoiton aloittaminen olikin mitä suurimmassa määrin henkilökohtainen valinta (Aakko 1994).

3.2 Omat kokemukset

Aloitin viulunsoiton 7-vuotiaana. 16-vuotiaana vaihdoin alttoviuluun. Vaihtoa ehdotti silloinen viuluopettajani. Syyksi hän esitti isokokoisuuteni. Itse asiassa hän oli jo sopinut alttoviulunsoiton opettajan kanssa soittimen vaihtamisesta kysymättä minulta. Aloitin alttoviuluopinnot hyvillä mielin, sain heti oman soittimen (täysikokoinen Roth) ja erittäin kivan miesopettajan, joten opinnot alkoivat mieluisasti.

Ammattiopinnoissa vuosina 1984–1988 törmäsin alkeismateriaalin puutteeseen pedagogisissa opinnoissa. Oulun konservatoriossa minun olisi pitänyt suorittaa alttoviulupedagogiikka 1, mutta tein sen viulupedagogiikkana. Syynä oli sekä opettajan puute että myös silloinen tapa vaihtaa alttoviuluun vasta peruskurssien jälkeen. Pedagogiikka 1 käsitteli peruskurssien opettamista ja materiaaleja ja niitä ei alttoviululle yksinkertaisesti ollut. Kuvaavaa oli, että me kaikki alttoviuluopiskelijat Oulussa kävimme tunneilla ympäri Suomea. Opettaessani 2000-luvulla sivutoimisesti minulla oli jo muutama suoraan alttoviululla aloittanut soittaja. Tosin he olivat aloittaessaan noin kymmenvuotiaita. Vasta 2010-luvulla minulla on ollut alttoviulisteja, jotka ensin 5-6-vuoden iässä valitsivat soitinvalmennussoittimekseen alttoviulun ja sitten musiikkiopistoon päästyään ottivat pääaineeksi alttoviulun.

Nykypäivänä pienillä alttoviulisteilla on hyvin vahva identiteetti ja he ovat ylpeitä soittimestaan. Vuokko Lempiäisen (2007) tutkimuksessa pienten altistien soittamista kiinnitettiin huomiota alttoviulunsoittajan identiteettiin. ”*Soiton opiskelun aloittamista suoraan alttoviululla perusteltiin identiteetin kehittymisellä. Lapsi kuuluu altistisiin heti alusta alkaen*” (Lempiäinen 2007.)

3.3 Pienet alttoviulut

On olemassa kolmenlaisia pieniä alttoviuluja. Vuokko Lempiäinen (2007, 12) kertoo seminaarityössään pienten alttoviulistien soittimet, että ensimmäisenä pienille altisteille kehitettiin ns. Reikäviulu eli laajasoitinviulu (kuva 1), jossa pikkuviulun tallan juureen tehtiin reikä ja vaihdettiin alimmaksi kieleksi c-kieli. Sointi syveni ja saatiin viritys oikealle tasolle. Laajasoitinviulun kehittivät keksijä, muusikko Pentti Nevalainen ja viulun- ja alttoviulunsoitonopettaja Heikki Puukko 1990-luvun alussa. Lyijykynän läpimitä vastaava reikä tehtiin tallan a-kielen puoleisen jalan alle. Tallaksi vaihdettiin yhtä kokoa isompi talle kuin alkuperäisessä viulussa ja lisättiin hieman pidempi pinna liimaamalla se reiästä talleen kiinni. Alimman kielen tappiin porattiin isompi reikä, jotta c-kieli mahtui siitä läpi. Oma kokemukseni reikäviuluista on niiden jonkinlainen tukkoisuus ja aika pieni ääni.

KUVA 1. Reikä-alttoviulu. Merkki Yungs (Korealainen). Normaali 1/8 viulu, mutta reiän kanssa.

Ranskalainen Bernard Sabatiér valmistaa pieniä alttoviuluja. Niitä kutsutaan "norsunkorviksi", koska niissä on epäsymmetrinen kaikukoppa, vasen puoli on oikeaa puolta suurempi (kuva 2).

KUVA 2. Ranskalainen $\frac{1}{4}$ kokoinen "Norsunkorva" (vastaa kooltaan $\frac{1}{4}$ viulua). Merkki on Bernand Sabatier Luther, valmistusvuosi 2009.

Saksassa mm. Stentor, Gewa, Höfner, Klier ja Roth ovat tehneet alttoviuluja, joissa kaidukopan koko on alkaen 12 tuumaa (n. 30 cm). Tšekeissä valmistetaan myös pikkualttoja. Nämä ovat jo mittasuhteiltaan isojen alttojen näköisiä (kuva 3).

KUVA 3. Saksalainen Tononi-merkkinen ¼-alttoviulu. Valmistaja on Munster Germany. Koppa on samankokoinen kuin ranskalaisessa alttoviulussa, mutta sarja on paksumpi.

3.4 Erilaiset oppijat

Erilaiset oppijat ovat tulleet meidänkin alalle. Erilainen oppija –kirjassa (Häyrinen, Iivanainen & Voutilainen 1997, 12) kerrotaan, että lapsista 10–15 prosentilla esiintyy oppimisvaikeuksia. Tästä aiheesta meillä oli Sibelius-opistossa pieni tietoisuus 1.4.2015. Luennon pitivät Sari Vuoristo ja Reijo Ahonen, Sibelius-opiston opettajia molemmat. Heidän mukaansa soittoharrastukseen vaikuttavia häiriöitä ovat: tarkkavaisuushäiriöt

(ADHD, ADD), autismi (Aspergerin oireyhtymä), oppimisvaikeudet ja käyttäytymishäiriöt. Keskustelimme asiasta opettajaneuvostossa ja totesimme kaikki että olisi hyvä olla talon oma ohjeistus tällaisissa tapauksissa. Ohjeita tarvittaisiin esimerkiksi siihen, miten HOPS tehdään ja tarvitaanko virallinen diagnoosi. Kuka määrittää tarpeen ja missä voidaan joustaa. Opettajilla ei kuitenkaan ole terapeutin koulutusta, joten voiko hän esimerkiksi kieltäytyä ottamasta erityisoppilasta opetukseen. Opettajaneuvoston kokouksessa pohdinta jäi sille asteelle, että todettiin lisäkoulutukselle olevan tarvetta.

Tampereen opettajakorkeakoulussa pedagogiikkaopinnoissakin aihetta vain sivuttiin, vaikka se mielestäni pitäisi nostaa yhtenä tärkeänä asiana opetussisältöön mukaan.

4 VIULUN- JA ALTTOVIULUN ALKEISOPPIMATERIAALIT JA NIIDEN VERTAILU

Otin mukaan vertailuun myös viulun alkeismateriaalia, koska aloittaessani soitto-opinnot 1970-luvulla alttoviulun alkeismateriaaleja ei ollut vaan kaikki aloittivat viululla vaikka sitten myöhemmin vaihtoivatkin alttoviuluun.

4.1 Viulun alkeismateriaalit

4.1.1 Leena Siukonen: Viulukoulu 1-3

Omat opintoni aloitin *Leena Siukosen viulukoulu 1* -kirjalla (1963). Se perustuu teoreettiseen näkökulmaan, heti opetetaan aika-arvot iskuina ja kestoina eli lasketaan tahtia. Mukana on klassisia helppoja kappaleita ja joitain kansanlaulutyyppisiä kappaleita ja esimerkiksi radion väliaikamerkki. Kansansävelmään perustuva radion väliaikamerkki on vuodelta 1930 (Radion väliaikamerkki 2008).

Leena Siukosen viulukouluun kuuluvat osat 1 – 3. *Viulukoulu 1*:ssä (1963) käydään aika kattavasti läpi sävellajit neljään korotukseen ja neljään alennukseen asti, mutta asemiin ei mennä. Viulukoulussa tekijä nostaa esiin kolme tärkeintä asiaa opetuksessa: soittoasento, puhtaus ja rytmi. *Viulukoulu 2* (1964) alkaa heti kolmannen aseman opettelulla. *Viulukoulu 3*:ssa (1965) käydään asemat 4-7. Soitto-oppaat perustuvat vastaaviin venäläisiin materiaaleihin. Venäläisen koulukunnan vaikutus oli hyvin suuri 1980 -luvulla. Monet suomalaiset opettajat ovat saaneet oppinsa venäläisiltä opettajilta, joita tuli Suomeen esimerkiksi Viipurista Lahteen ja Moskovasta Helsinkiin ja Ouluun (Igor Bezrodny, Tatjana Pogozeva). Tatjana Pogozeva on opettanut myös Tapio Myöhästä, joka on julkaissut myöhemmin mainitsemani alttoviulukoulut (Myöhänen & Puukko, 2002, 2009).

4.1.2 Anna-Maija Usma: Iloinen viuluniekka 1-5

Iloinen viuluniekka 1 (1988) on tarkoitettu 6-9-vuotiaille. Aluksi soitetaan vain vapaita kieliä. Aluksi soitetaan vain D-kielellä. Nuottikirjan on tehnyt Anna-Maija Usma vuonna 1974 (ensimmäinen painos). *Iloinen viuluniekka 2* (1988) ja *3* (2002) jatkavat ”neuvostoliittolaista” soittoperinnettä (Iloinen viuluniekka 1, takakansitekstin mukaan) toisin sanoen kaikki Iloinen viuluniekka vihkot sisältävät venäläisiä kappaleita. *Iloinen viuluniekka 4* (1980) on asteikkovihko. *Iloinen viuluniekka 5* (1989) keskittyy asemanvaihtojen alkeisiin.

4.1.3 Anna-Maija Usma: Viulutaituri 1

Viulutaituri 1 (1983) on Anna-Maija Usman toimittama kokoelma kappaleita viulukoulun (*Iloinen viuluniekka*) oheismateriaaliksi. Vihkon alkupuolen kappaleissa on myös sanat. Sanojen laatimisessa on auttanut Timo Veijola. Kappaleiden eteneminen tapahtuu samassa tahdissa viulukoulussa opeteltujen asioiden kanssa. Myös kappaleiden tunnelmaan on kiinnitetty huomiota. Esimerkiksi *Syksy* -nimisessä kappaleessa on sanat: ”*iloi- sesti marssiessa tossunpohjat läpsyy*”. Se kuvaa hyvin kuralätäköissä pomppimista.

4.1.4 Anna-Maija Usma: Viululoruja

Anna-Maija Usmalta on ilmestynyt myös nuottivihko nimeltä *Viululoruja* (2006). Se on lorukirja, viulukirja ja samalla myös kuvakirja. Se on tarkoitettu oheisohjelmistoksi vasta-alkajille yksityis- ja ryhmäopetukseen. Opettajalle suunnatussa tekstissä tekijä kertoo huomanneensa, että yhdessä leikkiminen, laulaminen ja soittaminen jo hyvin varhaisessa vaiheessa saa korvat kuulemaan moniäänistä musiikkia. Näin luodaan pohja kamari- ja orkesterisoitolle. Kirjassa on paljon tyhjiä nuottiviivastoja oman musiikin luomiseen, joka kehittää rytmittäjää ja nuotinlukua. Kappaleet ovat usein kaksi- tai kolmiäänisiä, jolloin säestystä ei tarvita.

4.1.5 Sirpa Lannes-Tukiainen - Leena Kiiski - Tarja Manninen: Viuluni soi viulukoulu 1 ja 2

Viuluni soi viulukoulu 1 (2007), jonka ensimmäinen painos ilmestyi vuonna 2003, on tarkoitettu pienille vasta-alkajille. Nuottivihkossa on enimmäkseen tuttuja lastenlauluja. Kappaleissa on myös sanat, joiden laulaminen edesauttaa rytmiikan omaksumista. Säestykset ovat hyvin erityyppisiä. Vihkossa on myös käytetty erilaisia aihepiirejä, esimerkiksi vuodenaikoja.

Mukana on myös leikkejä ja pelejä, esimerkiksi noppaluvun mukaan tehtäviä jousi- ja rytmiharjoituksia. Hauska idea on kuvakortit kappaleista, niitä voi ”arpoa” ja soittaa sitten ko. kappale. Viulukoulun loppupuolella on hyvin kattavat ohjeet opettajalle, mitä missäkin leikissä ja kappaleessa harjoitetaan. Seuraava osa oli *Viuluni soi viulukoulu 2* (2005). Kappaleita on monen tyyllisiä. Mukana on lastenlaulujen lisäksi kansanmusiikkia ja klassista. Sormiryhmittelyjä ja jousitekniikoita tulee lisää. Musiikin perusteita esitellään vihkon loppupuolella. Mukana on myös improvisaatioharjoituksia ja asteikkoja. Lopussa on myös opettajalle ohjeita. Kaikki tekijät ovat Helsingin seudun musiikkioppilaitosten opettajia ja pedagogeja.

4.2 Alttoviulun alkeisopetusmateriaalit

Alttoviuluopetuksessa on ennen ollut ongelmana alkeisopetusmateriaalin puute. Tilanne on korjaantunut 2000-luvulla. Tapio Myöhäsen (Kuopion konservatorio) ja Heikki Puukon (Pohjois-Kymen musiikkiopisto) tekemä *Alttoavain – suomalainen alttoviulukoulu 1 – 3* (2002, 2009, 2011) oli ensimmäisiä Suomessa julkaistuja alttoviulun alkeiskouluja ja tuli tarpeeseen.

4.2.1 Tapio Myöhänen - Heikki Puukko: *Alttoavain* - suomalainen alttoviulukoulu 1

Alttoavain sarjan tekijät Tapio Myöhänen ja Heikki Puukko ovat pitkän linjan alttoviulopedagogeja molemmat. Alttoviulukoulu valmistui vuonna 2002 ja he saivat sen tekemiseen sysäyksen vasta kun soitinkysymys oli ratkaistu eli pieniä alttoviuluja oli saatavilla. Aiemmin ei ole ollut vastaavaa materiaalia suomenkielisenä tarjolla. *Alttoavain 1* (2002) keskittyy vasta-alkajien ja viulusta alttoviuluun siirtyvien opastukseen. *Alttoavain 1* (2002) etenee vaiheittain soiton ja nuotinluvan alkeista. Siinä on paljon leikkejä ja voimisteluohjeita, jotta motoriikka kehittyisi. Tekijät suosittelevat voimisteluliikkeiden tekemistä alusta alkaen koska haluavat välttää oppilaille soitosta tulevia jännityksiä. ”Jumppaa soiton lomaan” ohjeet on laatinut fysioterapeutti Pirkko Reinman (Myöhänen & Puukko 2002, 29). Sivulla on piirrettyjä kuvia ohjeiden ohella, muun muassa hartioiden pyörittystä, käsien venytystä, lapojen venytystä, niskan venytystä ja ylävartalon venytystä lattialla istuen. Eräs ohje on nimeltään Kissanselkä. Laskeudu konttausasentoon. 1. Notkista selkä uloshengityksellä. 2. Nosta selkä kaarelle sisäänhengityksellä (Myöhänen & Puukko 2002, 36). Myöhemmin sivulla 39 on vielä selänvenytys ohjeet. Sivulla 48 on Ilmapalloleikki, jossa harjoitellaan hengittämistä ja samalla kropan rentouttamista. Ohjelmistossa on paljon duettoja.

Harjoitukset ja soittotehtävät ovat tekijöiden säveltämiä ja soinnuttamia ellei toisin ole mainittu. Ensimmäisen osan soitettuaan oppilas on valmis tekemään perustaso 1 tutkimus.

4.2.2 Myöhänen – Puukko: *Alttoavain* - alttoviulukoulu 2

Ensimmäinen painos ilmestyi 2009. Se on tarkoitettu perustaso 1 suorittaneille. Nuottikirjan sisältö sopii perustaso 2 suorittamiseen. Toinen osa sisältää asemat I – IV, pariääniä eli kaksoisääniä, huiluääniä, vibraton harjoittelua, improvisoinnin opettelua ja uusia etydejä. Mukana on eri musiikkityylejä ja musiikin aikakausia. Monet sävellykset ovat sovitettu duetoiksi. Lisäksi on musiikin terminologiaa ja voimisteluharjoituksia sekä pianosäestykset.

4.2.3 Tiina Kaukinen: Pelle Pelikaani – sarja

Pelle Pelikaani – sarja tehtiin myös altoavaimelle. Tämän sarjan ensimmäinen osa on nimeltään: *Pelle Pelikaani etsii aarretta* (2003). Siinä on 34 pientä kappaletta alttoviululle ja pianolle. Kirjan ensimmäinen painos ilmestyi vuonna 2003. Kirja sopii hyvin aloittaville soittajille. Aluksi on kappaleita, joissa näppäillään vapailla kielillä. Kappalet ovat hyvin tunnelmallisia ja Pelle Pelikaanin siivin soittaja menee tunnelmasta ja paikasta toiseen. Tekijä on kirjoittanut helppoja säestyksiä kappaleille, joten ne käyvät myös pienten soittajien duoiksi. Jatko-osa on nimeltään: *Pelle Pelikaani lähtee merille* (2006).

4.2.4 The Sassmannshaus tradition: Early start on the viola

Pikkualttoviulujen tulo 2000-luvulla poiki myös ulkomaalaista materiaalia. *Bärenreiter's Sassmannshaus, The Sassmannshaus tradition, early start on the viola, volume 1* (2010) on tarkoitettu 4-vuotiaille ja sitä vanhemmille. Tekijöinä ovat Egon ja Kurt Sassmannshaus. Nuotit ovat isolla ja myös teksti. Alun perin kirja oli vain saksaksi, mutta on käännetty myös englanniksi. Siinä on paljon värikkäitä kuhunkin kappaleeseen liittyviä piirroksia. Kirjassa myös rohkaistaan yhteissoittoon ensi sivuilta lähtien. Kappalet ja asteikot soitetaan eri kielillä ja eri sävellajeissa, jotta varmistetaan kaikki ensimmäisen sormiryhmittelyn (2. sormi ja 3. sormi vierekkäin) äänet. Kokonuotteja ei aluksi käytetä vaan pisin aika-arvo on puolinuotti, siten huolehditaan jousen rotaatiosta ja vauhdista. Aluksi lapsi laulaa kaikki äänet ja opettaja näyttää kynällä nuotit. The Sassmannshaus tradition -sarjaa on tehty myös viululle ja sellolle.

Soittokirjan alussa on englanninkielinen esittely, jossa annetaan ohjeita huoltajille: “*A parent or guardian should to attend the lesson or at least be informed at the end of the lesson about the next assignments. Adults at home can greatly influence the success of this endeavor with careful guidance, enthusiasm, and by observing regular practice sessions*” (Sassmannshaus, E. ja Sassmannshaus, K. 2010, 5).

4.2.5 Shinichi Suzuki: Viola school (volume 1-8)

Japanilaisen Shinichi Suzukin viulunsoiton opetusmateriaalia on myös käännetty alttoavaimelle. Suzuki-metodi perustuu alussa korvakuulolta soittamiselle ja nuotit opetellaan myöhemmin. Lapsi kuuntelee äänitteeltä musiikin ja matkii kuulemaansa. Yhteissoitto on heti alusta asti mukana. Lapsella on kerran viikossa oma tunti ja yhteissoittotunti. Tarkoitus on kasvattaa koko perhe musiikin ystäviksi. Aloitusikä voi olla jopa 3-4-vuotta. S. Suzuki on kehittänyt menetelmänsä jo 2. maailmansodan jälkeen. Alttoviululle tehdyn Suzuki-sarjan on muokannut Doris Preucil (yhdysvaltalainen viulisti, joka perusti oman musiikkikoulun ja erikoistui Suzuki-menetelmällä opettamiseen). Kahdeksan osaa on tehtynä ja kaksi suunnitteilla. Kolme ensimmäistä osaa ovat suoraan viulukirjoista kopioituja, tosin kappaleet kulkevat kvinttiä matalammalla. Myöhempisiin osiin on otettu mukaan alttoviulukirjallisuutta mm. Telemannilta ja Bachilta. Volume 8:ssa (2005) on mukana sävellyksiä Mendelssohnilta, Vivaldilta, Hummelilta ja Bruchilta. Kahdeksas osa päättyy Schubertin Arpeggione sonaattiin.

4.2.6 Csaba & Géza Szilvay: Colourstrings Violin ABC

Myös Csaba ja Géza Szilvayn kehittämä *Colourstrings metodin ABC* (2011) sarja on muokattu alttoviululle (käännöksen teki Musiikkipedagogi Pirkko Simojoki). Siinä soittamaan opetellaan värikoodein, jokaisella kielellä on oma värinsä. Rytmikka on nostettu ykkösasiaksi ja perustana ovat tutut lastenlaulut.

4.2.7 Kathy & David Blackwell: Viola Time –sarja

Kathy ja David Blackwell ovat tehneet nuottikirjasarjan alttoviululle. Siihen kuuluvat osat: *Viola Time Joggers* (2005) ja *Viola Time Runners* (2005). Näissä on cd mukana. Niihin on myös erillinen säestyskirja. Kustantaja on Oxford University Press ja julkaisu vuosi 2005.

Kyseessä on helppoja, aloitteleville soittajille tarkoitettuja kappaleita. *Viola Time Joggersissa* (2005) on tuttuja ja tuntemattomampia kappaleita ja helppoja duettoja. Ensimmäiset kappaleet ovat vapailla kielillä ja siitä edetään sormi kerrallaan, kunnes perus-

sormijärjestys on käyty eli 1., 2., 3., ja 4. sormi, jossa 2. ja 3. sormi ovat vierekkäin. Tyylilajit vaihtelevat rockista calypsoon. *Viola Time Joggers* (2005) sisältää paljon kappaleita erityisesti C-kielellä. Kirja on yhteneväinen samojen tekijöiden viuluviikkojen kanssa eli sävellajit sopivat toisiinsa. *Viola Time Joggers* (2005) sisältää legatoja ja dynamiikkaa. Lopussa on selitetty termistöä. Vihko ei sisällä asteikkoja eikä etydejä. Duetoissa oppilaan rivi on merkitty selkeästi tähdellä. Kirjassa on kappalenumerointi ja numerot vastaavasta cd:stä, ne on helppo löytää. Lopussa on alttoviululle säestysääniä kappaleisiin (ensemble parts), jotta voidaan musisoida yhdessä viulun ja säestyksen kanssa. Kappaleilla on hyvin tunnelmaa kuvailevia nimiä, mm: Rhythm fever, Summer Sun, In the groove, Rocking horse ja Runaway train vain muutamia mainitakseni.

4.2.8 Mary Cohen: Superstudies for viola book 1

“Todella helppoja alkuperäisiä kappaleita nuorille soittajille” eli Really easy studies for the young player lukee otsikossa. Kustantaja on Faber Music ja vuosi on 1993. Mary Cohen on tehnyt tämän myös viululle. Vihko sisältää 19 harjoitetta sooloalttoviululle. Vihko on tarkoitettu nuorille soittajille. Jokainen kappale keskittyy yhteen tai kahteen tekniseen asiaan. Harjoitellaan mm. Spiccato -jousitustapaa, kielten ylitystä, nopeaa soittoa (moto perpetuo), cantabile -soittoa ja helppoja kaksoisääniä. Helpolta kuulostavien kappaleiden kirja, josta soittajat ja opettajat nauttivat ja saavat virtaa (enjoyable and stimulating). Brittiläinen Mary Cohen on yksi arvostetuimpia jousisoitinopettajia. Hän on saanut paljon huomiota luovasta työstään pienten lasten parissa.

4.3 Yhteenveto

Kaikki alkeisvihkot ovat keskenään hyvin erilaisia. *Siukosen Viulukouluissa* (1963) keskitytään klassiseen musiikkiin. 2000-luvulla tehtyihin materiaaleihin on tullut myös viihteellisempää musiikkia mukaan. *Viuluni Soi* -kirjoissa (Lannes-Tukiainen ym. 2003, 2005) on paljon lastenlauluja ja kansanmusiikkia. Siukosen Viulukoulu vaikuttaa nykypäivänä aika tylsältä ja puuduttavalta. Siinä on paljon vasemman käden teknisiä harjoitteita. Säestyksiä ei ole eikä sointumerkkejä. *Alttoavain I* (Myöhänen & Puukko, 2002) on monipuolisin. Siinä harjoitellaan kaikki tarpeelliset tekniset asiat mukavan lyhyillä ja mukaansa tempaavilla kappaleilla.

Viola Time Joggersin (Blackwell, D. & K. 2005) kappaleita on helppo harjoitella nimistä syntyneiden mielikuvien avulla. Huonoja puolia levyn kanssa soittaessa on ensinnäkin viritys, soitin pitää virittää levytä kuuluvan vireystason mukaisesti, joka saattaa olla hyvin erilainen kuin luokassa olevan pianon viritys. Toinen huono puoli levyn kanssa soittaessa on sen joustamattomuus, komppi menee kuin juna. *Colourstringsissä* (Szilvay, 2011) mennään pitkään vain värien varassa, joten nuotinluku tämän vihkon jälkeen voi tuntua vaikealta.

Itse olen napannut opetukseeni materiaalia vähän kaikista vihkoista. Oppilaani soittavatkin useaa eri materiaalia. Otan paljon monisteita. *Colourstringsistä* (2011) olen ottanut värit käyttöön. Ainakin ihan pienille aloittelijoille on luontevaa käyttää kielistä tiettyä väriä. Olen antanut lapsen valita värit itse kun taas alkuperäisessä opetusvihkossa värit ovat kaikille samat. Osassa vihkoja ei ole säestyksiä. Tämän olen kokenut puutteeksi. Säestyksen mukaantulo antaa oppilaalle vaikutuksen kamarimusisoinnista ja auttaa häntä myös soittamaan puhtaammin. Olen myös tehnyt niin kuin kollegani Johanna Leponiemi (2015) kertoi tehneensä eli muokannut *Viuluni Soi* (2003, 2005) viulukirjojen kappaleita alttoviululle (liite 2). Opettamisessa hyvä puoli onkin, että jos huomaan oppilaani tarvitsevan jonkun tietyn asian harjoitusta, voin käyttää myös muita materiaaleja. Yleensä aloittelevat alttoviulistit ostavat yhden nuottikirjan, joskus kaksi. Esimerkiksi *Sassmannshaus* (2010) ja *Viola Time Joggers* (2005) ovat hyvä pari tai vaikkapa *Altoavain I* (2002) ja *Viola Time Joggers* (2005). Opetus on myös itselleni mielenkiintoisempaa, koska kaikki eivät soita samasta kirjasta ja tulee vaihtelua tuntien sisältöön. Opetuksessa on myös hyvä testata säestyspianistina olemista ja opetella säestykset tai keksiä kompit sointumerkkien perusteella.

5 OMA OPETUSVISIO

Omaan opettamiseen olen ajatellut ottaa pieniä paloja ns. Ilopedagogiikasta ja suunnitella oman opetuksen kehittämiseksi muutamia konkreettisia asioita. Ei vain pedagogisten sisältöjen kannalta vaan koko Sibelius-opiston toimintaympäristön ja oman jaksamisen vuoksi.

5.1 Ilokokemus pedagogiikka

Tampereen ammattikorkeakoulun opiskelijoina olimme kuuntelemassa pedagogista forumia 10.12.2012 Pyynikki-salissa. Luennoitsijana oli terveystieteen lisensiaatti Heidi Kassara ja aiheena ilokokemus.

Alustuksena Kassara (2012) kertoi, mistä hän keksi aiheen tehdä tutkielman ilokokemuksesta. Hän oli miettinyt, mistä tulevat hoitotyöhön kiukkuiset hoitajat, eikö ammattikoulutuksessa opeteta hyvää käyttäytymistä? On olemassa lait ja asetukset, joiden mukaan koulutetaan työelämän tarpeisiin, mutta mitä muuta koulutuksessa voitaisiin tehdä? Tämän alustuksen jälkeen hän laittoi musiikkia soimaan ja käski meidän kuvitella tanssivamme mukana, kuvittelimme olevamme puhkeamassa olevia ruusuja. Hyvässä fiiliksessä luento jatkui siten, että hän kertoi tutkimuksensa tavoitteista. Ne olivat: lisätä tietoa, lisätä iloa tuovia kokemuksia ja iloa elämään yleensä.

Saimme tehtäväksemme miettiä parin kanssa, mitä on ilo ja mikä on ilon vastakohta. Päädyimme pohdinnoissamme (kahden 50-vuotiaan elämäkokemuksella) siihen, että ilo on a) hyvän olon tunne ja b) onnellisuuden lyhytaikainen tila. Vastapoolina ilolle ovat suru, negatiivisuus, iloton ja lama. Ilo sisältää kokemuksia ilosta ja ilottomuudesta ja kehon reaktioita. Seuraavaksi mietimme parin kanssa mikä opiskelussa ja oppimisessa lisää ja mikä vähentää iloa? Tulimme siihen tulokseen, että iloa vähentää stressi ja kiire. Mielekkäät tehtävät ja mukavat ihmiset taasen lisäävät iloa. Ihminen jaksaa parhaiten kun saa tehdä töitä vahvuuksillaan.

Kassara (2012) kertoi sitten omasta tutkimuksestaan lisää. Hänen mielestään iloa sytyttää: yhteenkuuluvuuden tunne (ryhmä), opiskelu (opettaja, opetus) ja oppiminen (osaa-

minen, myönteinen palaute). Iloa sammuttavat ongelmat ryhmässä (ryhmähenki) ja vaikeudet opiskelussa (kiire, huono opetus). Mikä merkitys ilolla on opiskelussa/oppimisessa?

Kassaran (2012) mukaan ilo motivoi, auttaa oppimista, lisää energiaa, on voimavara ja kasvattaa. Ilo jättää jäljen: harjoittelukokemukset (palaute, osaaminen ja kädentaidot), ammatin opiskelun ”helmet” (vaikeat aineet, opinnäytetyö) ja ammattiin valmistuminen (opiskelun aloitus ja valmistuminen). Ydinajatuksia ilopedagogiikassa ovat: 1. Opiskelussa koetaan iloa. Mitä ilo on? 2. Opiskelussa ilon voi sytyttää. Miten iloa voi sytyttää? 3. Opiskelussa ilon voi sammuttaa. Miten ilon voi sammuttaa? 4. Opiskelussa ilo jättää jäljen. Millainen ilo jättää jäljen ja millaisen jäljen se jättää? 5. Opiskelussa ilolla on merkitystä. Millainen merkitys ilolla on opiskelussa? 6. Opiskelussa ilo ei ole itsetarkoitus mutta sen avulla voi tehdä isoja asioita. Lopuksi hän tarjosi hyvän elämän salaisuuden: *”Etsi, löydä, anna yksi kultajyvänen joka päivä koko loppuelämäsi ajan”*. Totesinkin heti ääneen luennon jälkeen, että kiitos kun oli niin hauska vieruskaveri. Hänen kanssaan teimme parityötä.

Ilo on minustakin hieman aliarvostettua meidän yhteiskunnassamme. Mihin meillä aikuisilla katoaa se lapsen ilo? Emme enää katsele kiinnostuneesti ympärillemme, tervehdi kaikkia ja tutustu ahneesti uusiin asioihin. Mistä johtuu tämä suomalainen jurous? Itse olen kuitenkin enemmän positiivisuuteen kallistunut, elämä on ihan mukavaa. Toki vastoinkäymisiäkin on, mutta vaakakuppi kallistuu enemmän niihin positiivisiin asioihin elämässä. Tosin eräs nuorehko musiikinopiskelija totesi luennoitsijallemme, että soitto on suruista tehty ja hän ainakin kokee enemmän ahdistusta ja tuskaa kuin iloa soittaessaan. Toisaalta suorituskeskeisyys kieltämättä ärsyttää. Edelleen meillä musiikkikoulutuksessa kuvitellaan, että kaikista tulee suuria tähtiä ja heitä on koulutettava sen mukaan, lapsetkin (jopa 7 – 11 v.) laitetaan kilpailemaan. Eikö tavallisuus ole mitään? Onko ihminen epäonnistunut, jos hän ei ole tuttu tv:stä tai voittanut jotain kilpailuja? Ei ole ihme, että ilo katoaa kaikesta, kun pitää aina kilpailla. Pienestä pitäen: pääseekö musiikkiluokalle, musiikkiopistoon, Sibelius-Akatemiaan. Saako hyvän työpaikan, asunnon, auton, puolison? Opiskelussa näin vanhemmiten olen huomannut että olen aika tunnollinen, teen kaikki tehtävät mutta mielelläni koska saan siitä iloa itselleni. Jokainen suoritettu opintopiste tuo myös iloa.

Opettajan ominaisuudessa voisiko ajatella että lähtisikin ilon kautta tekemään asioita, opettaisi lapsille, kuinka he saavat mielihyvää soittamisesta ja sen kautta monesta muusta asiasta: kavereista, konserteista. Myös työkavereille ja muille päivittäin tapaamille ihmisille voisi sanoa yhden kauniin ja kannustavan tai kehuvan sanan, kaikille tulisi paljon parempi mieli!

5.2 Opetuskokeilu

Syksyn aikana 2014 laitoin 10 oppilasta pitämään päiväkirjaa kotiharjoittelusta. Valitsin kohteeksi 8-12-vuotiaat, koska heille itsenäinen harjoittelu on vielä hyvin haasteellista.

Päiväkirjaan tulee merkitä kaikki harjoittelut kunkin päivän kohdalle. Joissain perheissä vanhemmat merkitsevät harjoittelumäärät, joissain tapauksissa lapsi itse. Olen tiedottanut kaikille vanhemmille käytännöstä eli kaikki varmasti ovat tietoisia päiväkirjan pitämisestä. Syyslomalla katselin ja vertailin päiväkirjoja ja huomasin, että harjoittelu kotona oli lisääntynyt huomattavasti elokuun jälkeen. Syynä on varmasti palkitseminen. Olen varannut molempiin opetuspisteisiini pussin, jossa on nameja, kyniä, heijastimia, tarroja yms. Jos lapsi on harjoitellut kotona viikon aikana vähintään kolme kertaa, hän saa valita palkinnon. Tarkoituksena oli lopettaa päiväkirjojen pito syyslomaan, mutta oppilaat itse vaativat jatkoa. Toisaalta minulla on hieman syyllinen olo koska motivoin lapsia palkinnoilla.

Esimerkiksi viuluoppilaani, kymmenenvuotias poika, harjoitteli aluksi neljä kertaa viikossa kotona. Palkintojen myötä harjoittelu lisääntyi viiteen kertaan viikossa. Juuri ennen joululomaa harjoittelu taas väheni neljään kertaan. Tietenkin voisi pohtia, oliko lähestyvä loma syytä harjoittelun vähenemiseen. Toisaalta hänellä on myös monta liikuntaharrastusta, jotka vievät aikaa.

Kahdeksanvuotias alttoviulistityttö taas innostui lukukauden alussa harjoittelemaan 3 – 4 kertaa viikossa. Syysloman jälkeen kotiharjoittelua on ollut säännöllisesti kaksi kertaa viikossa. Oma veikkaukseni on, ettei palkitseminen hänen tapauksessaan vaikuta harjoittelumotivaatioon.

Altoviulisti, kahdeksanvuotias tyttö, soittaa toista lukuvuotta. Hän harjoitteli syysluku-kaudella keskimäärin neljä kertaa viikossa. Syysloman jälkeen tapahtui pieni notkahdus, hän harjoitteli parin viikon ajan vain kaksi kertaa viikossa. Ennen joulua hän harjoitteli taas neljä kertaa viikossa. Palkitsen vain, jos lapsi on harjoitellut vähintään kolme kertaa soittotuntien välissä kotona. Nyt alkuvuodesta 2015 hän on sairastellut ja on varmaan siksi harjoitellut noin kaksi kertaa viikossa.

Yhdeksänvuotias viulistityttö soittaa viulua kolmatta vuotta. Hän harjoitteli syksyllä 2014 noin neljä kertaa viikossa ennen syyslomaa. Syyslomaa edeltäneenä viikkona hän harjoitteli kotona jopa kuusi kertaa viikossa. Ennen joululomaa hän harjoitteli noin kolme kertaa viikossa. Alkuvuodesta 2015 hän on harjoitellut noin viisi kertaa viikossa. Näistä tuloksista ei voi vielä tehdä päätelmää, että lapset väsyisivät harjoitteluun juuri ennen lomaa, vaan jokaisen kohdalla varmaankin vaikuttavat perheen kiireet, sairastelut, muut harrastukset ja vapaa-ajan dynamiikka ylipäänsä. Positiivista palautetta päiväkirjan pidosta sain eräältä äidiltä, joka kertoi että tyttärensä oli kotona kehuut opetustyyliäni ja tapaani palkita harjoittelusta.

5.3 Oman opetuksen kehittämissuunnitelma

Tampereen opettajakorkeakoulun opintojen (opintojakso: Opetuksen kehittäminen 2) osana oli tehdä oman opetuksen kehittämissuunnitelma. Pohdin asiaa tämän hetkisen työtilanteeni perusteella. Olen päätoiminen tuntiopettaja Sibelius-opistossa Hämeenlinnassa.

- Otan oman paikkani täysivaltaisena työyhteisön jäsenenä. Osallistun kokouksiin, palavereihin, koulutukseen, työryhmiin ja virkistystapahtumiin vaikka ne eivät olisi pakollisia. Käytän hyväkseni pidempään talossa opettaneiden kokemusta ja tietotaitoa eli kyselen aktiivisemmin kollegoiltani asioita, jotka milloinkin askarruttavat. Jaan myös omaa tietotaitoa ja kokemuksiani pyydetessä ja erilaisissa keskusteluissa.
- Olen aktiivinen. Tuon omia kehitysehdotuksia, suunnitelmia ja ideoita reippaasti esille. Teen vuosisuunnitelman opetukselleni. Laitan ylös tulevat tutkinnot ja suunnittelen aikataulut esiintymisiä ja edistymisiä ajatellen. Voin laittaa heidät

esiintymään mahdollisemman moneen oppilaskonserttiin ja varata säästysaikoja jo hyvissä ajoin.

- Otan enemmän huomioon oppilaiden erityisosaamiset ja -lahjakkuudet suunnitelllessani opetusta. Oppilaat voisi jaotella tason mukaan eri luokkiin ja opettaa heitä myös ryhminä. Haastavan oppilaan kohdalla tehdään yhteistyötä instrumentti-, musiikin perusteiden- ja orkesteriopettajan kesken, voidaan tehdä henkilökohtainen opetussuunnitelma.
- Suunnitelma oppilaan tason mukaan:

Pienimpien oppilaiden ensimmäisen vuoden tavoite on saada soittoasennot kuntoon ja opetella detaché-soittotapa sekä saada kaikki vasemman käden sormet käyttöön. Myös nyansseihin tutustutaan ja erilaisia rytmejä harjoitellaan.

Toisen vuoden soittajat tutustuvat legato-soittoon sekä matalaan 2. sormeen. Nyanssien tuntemusta vaaditaan ja rytmien opiskelua monipuolistetaan. Myös yhtyesoittaminen alkaa toisena vuotena. Perustaso 1:n tehneet jatkavat taitojensa hiomista. Tulee lisää jousitekniikoita: portato ja martelé. Asteikko- ja etydisoitto jatkuvat. Kappaleet pitenevät, monipuolistuvat ja vaikeutuvat. Ensimmäiset asemat opetellaan (3. ja 2.asema). Soitetaan myös muuta kuin länsimaista taidemusiikkia, esim. kansanmusiikkia eri maista. Kaikki soittavat orkesterissa ja osallistuvat musiikin perusteiden opintoihin. Esiintymiset lisääntyvät.

Perustaso 2:n tehneet valmistautuvat perustaso 3:n suorittamiseen, joka on samalla musiikkikoulu -tason päättötutkinto. Asteikkoja ja etydejä soitetaan ja kappaleet vaikeutuvat, asemia käytetään (IV-VII). Opetellaan vibrato ja jousitekniikoita, mm. spiccato, tremolo ja sautillé. Soitetaan laajamuotoisia teoksia (konsertot, sonaatit) ja virtuoosisia kappaleita. Kamarimusiikki ja orkesteri ovat tärkeässä roolissa. Kannustetaan omien sovituksien ja sävellysten tekemiseen ja tuetaan kunkin omia vahvuuksia. Tehdään yhteistyötä musiikin perusteiden opettajan kanssa.

- Olen aktiivisempi yhteyden pidossa huoltajiin. Tekstiviestein ja sähköpostein sekä kasvokkain voin antaa palautetta oppilaasta ja hänen kehittämisestään.

Opetus on avointa. Vanhemmat voivat olla tunnilla mukana. Järjestetään avoimien ovien päiviä. Lapset pitävät harjoittelupäiväkirjaa, jota vanhemmat kontrolloivat.

- Pidän päiväkirjaa omasta työstäni. Kirjaan ylös mitä minäkin opetuspäivänä on tapahtunut, olenko onnistunut tai epäonnistunut jonkun oppilaan kohdalla. Reflektoin asioita. Voisinko muuttaa opetuksessani jotain?
- Etsin aktiivisesti uutta opetusmateriaalia ja seuraan oman alan kehitystä. Voisin liittyä opettajien liittoon, tilata alan julkaisuja ja käydä kursseilla.
- Pidän yllä omaa soittotaitoani. Esiinnyn ja olen esimerkkinä oppilailleni aktiivisesta muusikkona olemisesta opettamisen ohella. Harjoittelen itse opetettavat asiat tai ainakin kertaan kappaleita, jotka ovat ehkä jo unohtuneet vuosien varrella. Soitan soolo-, kamarimusiikki- ja orkesterikonsertteja.
- Teknologian käyttö: etäopetus, nuotit, joissa cd mukana, musiikin kuuntelu tunneilla, studiovierailut, mikrofoniin käyttö, äänittäminen.
- Kannustus ja palkitseminen: kehu ja kiitokset, tarrat, kuvat, diplomi tai suoritus todistus, palkinnot.

Olen ollut aktiivinen ja osallistunut kaikkiin opistomme kokouksiin. Hyvin usein olen saanut kannustavaa palautetta muilta opettajilta koskien opettamista. Tason mukaan suunnitelma on toiminut hyvin. Kollegat ovat olleet hyvin kannustavia ja olemmekin auliisti jakaneet toisillemme ideoita. Vanhemmatkin ovat olleet kivasti mukana lastensa soittoharrastuksessa. Olen ollut puhelinyhteydessä ja nähnyt paljon ovensuussakin innokkaita vanhempia. Levyn kanssa soittaminen on pääsääntöisesti ollut oppilaista kivaa samoin tarrat ja palkinnot. Työilmapiiri on ollut oikein rento ja hyvä. Jonkinlainen itsearviointi olisi ehkä paikallaan kun lukukausi lähenee loppuaan.

6 PÄÄTÄNTÄ

Tämän työn tekeminen on vahvistanut opettajaidenteettiäni. Olen huomannut että opettaminen on jatkuvaa kehittymistä ja omaa opetustaan pitää koko ajan päivittää. Kollegat ovat osoittautuneet kullanarvoisiksi. Haastattelemani ihmiset antavat uskoa omalle työlle ja sen tärkeydelle. Lähdin liikkeelle opetusmateriaaleista ja pikkualtoista. Osoit-tautui, että opettamisessa erittäin tärkeää on myös ihmislähtöisyys, sosiaalinen kanssa-käyminen. Alttoviulunsoiton opettamisen ohessa olen huomannut olevani oppilailleni myös yksi tärkeä aikuinen. Haastattelujen myötä huomasin että muutkin alttoviulunsoi-tonopettajat ovat taistelleet samojen ongelmien kanssa. Haastattelujen tulokset vastaavat hyvin siis myös omia kokemuksia.

Tulevaisuutta ajatellen olisi tärkeää miettiä kuinka erilaiset oppijat otetaan huomioon opetuksessa? Pedagogien koulutuksessa tähän tulisi kiinnittää enemmän huomiota. Tär-keää olisi myös saada oppilaat motivoitumaan itsenäiseen harjoitteluun. Mistä siihen löytyisi keinot? Voisiko ns. Ilopedagogiikasta olla apua, tehtäisiin harjoittelusta haus-kaa eikä työlästä, joka päivä pieni ”kultajyvänen”, kannustava sana, kehuminen ja myö-täeläminen. Soitonopiskelusta pitäisi saada pois kaikki vanhat vaatimukset virheettö-mästä ja täydellisestä soitosta ja opettajan ankaruudesta pois. Esiintyminen olisi nautit-tavaa ja osana opiskelua luonnollinen jatkumo harjoittelulle. Esiintyessään ja edistyes-sään oppilas saisi hienoja tunneperäisiä kokemuksia.

Oman opettamisen käyttöteoria: jatkan alttoviulopedagogiikan kehittämistä omalta osal-tani. Esimerkiksi seuraan opetusalan kehittymistä, opetan ilon ja hyvän mielen kautta, olen keskusteleva ja kannustava opettaja ja pidän yllä omaa soittotaitoani. Oppilaat puo-lestaan pitävät päiväkirjaa harjoittelustaan, opettelevat harjoittelemaan itsenäisesti ja opiskelevat tasonsa mukaisesti kuitenkin niin että erityisoppijat huomioidaan.

LÄHTEET

- Aakko, R. 1994. Alttoviulistiksi ei synnytä: alttoviulunsoiton aloittamiseen vaikuttavat tekijät. Sibelius-Akatemia. Luettu 7.1.2015.
<http://ethesis.siba.fi/ethesis/showrwcord.php?ID=42734>
- Ahonen, R. & Vuoristo, S. 2015. Erityisoppilaat ja – oppijat opistossamme. Luento 1.4.2015. Sibelius-opisto. Hämeenlinna.
- Blackwell, K. & Blackwell, D. 2005. Viola Time Joggers. Oxford University Press. Oxford.
- Blackwell, K. & Blackwell, D. 2005. Viola Time Runners. Oxford University Press. Oxford.
- Cohen, M. 1993. Superstudies for viola. Book 1. Faber Music Ltd. Lontoo.
- Eskola, J. & Vastamäki J. 2007. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa J. Aaltonen & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. WS Bookwell Oy. Juva.
- Häyrinen, T., Iivanainen, M., & Voutilainen, A. 1997. Erilaisen oppijan vaikeudet, niiden syyt ja yleisyys. Teoksessa Stranden, K. (toim.) Erilainen oppija. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.
- Kainulainen, S. 2008. Oppimisen ohjaaminen alttoviulunsoiton alkeissa. Luettu 19.2.2015. <http://theseus.fi/handle/10024/19564>
- Kassara, H. Terveystieteen lisensiaatti. 2012. Ilo ammatillisessa opiskelussa. Pedagoginen seminaari 10.12.2012. Tampereen ammattikorkeakoulu. Tampere.
- Kaukinen, T. & Laiho, S. 2003. Pelle Pelikaani etsii aarretta. 34 pientä kappaletta alttoviululle ja pianolle. Parkanon Kirjapaino. Parkano.
- Kaukinen, T. & Laiho, S. 2006. Pelle Pelikaani lähtee merille. 18 kappaletta alttoviululle ja pianolle. Parkanon Kirjapaino, Parkano.
- Lannes-Tukiainen, S. & Kiiski, L. & Manninen, T. 2005. Viuluni soi. Viulukoulu 2. WS Bookwell Oy. Porvoo.
- Lannes-Tukiainen, S. & Kiiski, L. & Manninen, T. 2007. Viuluni soi. Viulukoulu 1. WS Bookwell Oy. Porvoo.
- Lempiäinen, V. 2007. Pienten alttoviulistien soittimet. Seminaarityö. Helsingin yliopisto. Luettu 18.3.2015.
<http://suomenalttoviuluseura.co/pientenalttoviulistiensoitimet.doc>
- Myöhänen, T. & Puukko, H. 2002. Alttovain -suomalainen alttoviulukoulu 1. WS Bookwell Oy. Porvoo.

- Myöhänen, T. & Puukko, H. 2009. Altoavain – alttoviulukoulu II. Modus Musiikki Oy. Kokkola.
- Myöhänen, T. & Puukko, H. 2011. Altoavain – alttoviulukoulu III. Modus Musiikki Oy. Kokkola.
- Preucill, D. 2004. Eastman school of Music. Luettu. 22.3.2015.2015.
<http://esm.rochester.edu/alumni/files/DorisBogenPreucil.htm>
- Radion väliaikamerkki. 2008. Luettu 19.2.2015.
<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2008/07/04/radion-valiaikamerkki>
- Saarinen, P., Ruoppila, I. & Korhonen, M. 1994. Kasvatuspsykologian kysymyksiä. oppimateriaaleja 7. 3. painos. Salpausselän kirjapaino. Lahti.
- Sassmannshaus, E. & Sassmannhaus, K. 2010. Bärenreiter`s Sassmannshaus, the Sassmannshaus tradition. Early start on the Viola. Bärenreiter-Verlag Karl Vötterle GmbH & Co. Kg. Kassel.
- Siukonen, L. 1963. Viulukoulu I. Musiikki Fazer. Helsinki.
- Siukonen, L. 1964. Viulukoulu 2. Musiikki Fazer. Helsinki.
- Siukonen, L. 1965. Viulukoulu 3. Musiikki Fazer. Helsinki.
- Suzuki, S. 1981. Suzuki Viola School. Viola Part volume 1. Zen-On Music Company. Tokio.
- Suzuki, S. 2009. Suzuki Viola School volume 2. Summy-Bircher Music. USA.
- Suzuki, S. 1999. Suzuki Viola School volume 3. Summy-Bircher Music. Miami.
- Suzuki, S. 1983. Suzuki Viola School volume 4. Summy-Bircher Music. Miami.
- Suzuki, S. 1986. Suzuki Viola School. Viola Part volume 5. Summy-Bircherd Music. Tokio.
- Suzuki, S. 2000. Suzuki Viola School. Viola Part volume 6. Summy-Bircherd Music. Tokio.
- Suzuki, S. 2000. Suzuki Viola School. Viola Part volume 7. Summy-Bircherd Music. Tokio.
- Suzuki, S. 2005. Suzuki Viola School. Viola Part volume 8. Summy-Bircherd Music. Tokio.
- Szilvay, G. 2011 Colourstrings Violin ABC (Book B). Fennica Gehrman. Helsinki.
- Usma, A-M. 1980. Iloinen viuluniekka 4. Fazer. Helsinki.
- Usma, A-M. 1988. Iloinen viuluniekka 1. Warner/Chappel. Helsinki.

Usma, A-M. 1988. Iloinen viuluniekka 2. Warner/Chappel. Helsinki.

Usma, A-M. 1989. Iloinen viuluniekka 5. Fazer. Helsinki.

Usma, A-M. 2002. Iloinen viuluniekka 3. F-Kustannus Oy. Helsinki.

Usma, A-M. 1983. Viulutaituri I. Painojälki Oy. Helsinki.

Usma, A-M. 2006. Viulurouja. Painojussit Oy. Kerava.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymyksiä alttoviulupedagogeille

Pääkysymys:

1. Miten mielestäsi alttoviulunsoitonopetus on muuttunut sinä aikana kun olet opettanut ko. instrumenttia?

Muut kysymykset:

2. Millä soittimella aloitit omat opintosi?

3. Missä vaiheessa ja minkä ikäisenä aloitit alttoviuluopinnot?

4. Oliko opettajallasi vaikutusta instrumenttisi valintaan?

5. Halusitko pedagogiksi vai muusikoksi vai molempia?

6. Opetusmateriaaleja koskevat kysymykset: a) Millaista opetusmateriaalia oli alttoviululle silloin kun sinä aloitit alttoviulunsoiton? b) Entä millaista opetusmateriaalia käytit silloin kun aloit opettaa alttoviulunsoittoa? c) Mitä mieltä olet opetusmateriaalista nykyään?

7. Oletko joutunut muokkaamaan itse opetusmateriaalia alttoviulunsoitonopetusta varten?

Liite 2. Johanna Leponiemen haastattelu

Haastateltavana oli Johanna Leponiemi, alttoviulunsoiton lehtori, Oulun konservatorio. Puhelinhaastattelu on tehty 18.1.2015.

1: ”Kyllähän se [alttoviulunsoitonopetus] on muuttunut ihan täysin. Sillä lailla että mukaan on tullut se että aloitetaan alttoviululla. Koko sinä aikana kun olen toiminut opettajana, on tullut koko kirjo näitä pieniä instrumentteja, laatu on noussut valtavasti ja opetusmateriaaleja on tullut pilvin pimein. Alto-opetus on monella tavalla monipuolisempaa, edistysellisempää ja mielenkiintoisempaa kuin viulussa. Viulussa on tiettyjä näköharjoja kun on totuttu käyttämään tiettyjä [materiaaleja] totumuksen mukaan. Ei ole ehkä huomattukaan [viuluopettajat] millaista materiaalia on tullut kun taas alttoviulussa opettajat ovat huomioineet uudet materiaalit. Esimerkiksi Briteistä on tullut paljon uutta materiaalia eli kyllä se [opetus] on muuttunut aika lailla. Kun sain tämän lehtoraatin, olen keskittynyt siihen. Minulle on ollut tarpeellista saada materiaaleja ja olla silmät ja korvat auki. Ihan alkuaikoina jouduin kirjoittamaan itse materiaaleja. Ne olivat ne normaalit Viuluniekat. Sitten tuli Viuluni Soi jossain vaiheessa, niitäkin olen kirjoittanut [altolle]. Colourstringsiä käytin osaamatta silloin vielä sitä [metodia] joten sovelsin sitä alttoviuluun.

Vuonna 1997, kun olen aloittanut [opettamisen], ei ollut niitä pieniä altoja. Tutustuin sitten siihen ”reikäalto” kulttuuriin. Sippolan Juhanilla oli käytössä niitä tuolla musiikkiluokilla ja Suzuki koulussa. Tšekeistä tilattiin ensimmäisiä pieniä alttoviuluja konservatoriolle. Nyt ne ovat sellaisia, että haluaisin että ne pitäisi uudistaa. Olen opettanut monia alttoviulisteja ammattiin asti, jotka ovat aloittaneet alttoviululla. Nyt olen alkanut kaipaamaan sitä, että he aloittaisivatkin viululla. Lähinnä siksi että altolla aloittaessa joudutaan niin nopeasti soinnillisiin kysymyksiin ja se vie huomion motoriselta kehitykseltä. Pikkuviululla aloitettaessa [soittaminen] on helpompaa ja yksinkertaisempaa. Olen käynyt koulutusta Colourstrings metodiin ja luulen että sen myötä problematiikka alton kanssa helpottaa.”

2: ”5-vuotiaana piano ja 8-vuotiaana viulu. Olen opiskellut näitä rinta rinnan. Musiikkiopistoaikoina, riippuen siitä kumpaan soittimeen saatiin parempi opettaja, niin pääaine vaihtui sen mukaan.”

3: ”Nyt en osaa sanoa, olinko 21, 22 vai 23 vuotta kun en tarkkaan sitä muista. Sitten kävi niin, että Keski-Pohjanmaan konservatoriossa, jossa opiskelin viulunsoittoa, oli pula alttoviulisteista ja sitten minä reippaana ihmisenä voisin kokeilla [alttoa]. Ihmettelin, mikä ihme juttu tämä on kun en yhtään osaa soittaa alttoa. Mietin miten tätä soitetaan? Oli pakko saada tunteja ja se imaisi sitten mukaansa. Siihen oli saatavissa opetusta ja se oli minulle väylä jatkaa soitto-opintoja. Minulla oli B-tutkinto viulusta tulossa ja jatkon kannalta altto oli mielenkiintoinen ongelmakenttä eli miten tätä soitinta soitetaan. Soittimessa oli eri kulttuuri [kuin viulussa] ja minulla oli Ari Hanhikoski opettajana. Olin avustamassa Keski-pohjanmaan kamariorkesterissa ja jossain vaiheessa oli pakko valita [viulun ja alton väliltä], se oli minulle elantokysymyksen. Oman elämänalueen kysymys on myös se alttoviulu.”

4: ”Ei ollut missään vaiheessa opettajilla vaikutusta kun tein valintoja.”

5: ”Ei ole ollut selkeää. Minä nuorena en hahmottanut sitä vaan halusin vain soittaa. Ei sitä ammatillisesti nuorena vielä tiedä. Muistan kyllä kun minusta oli nuorena sellainen juttu, että Johanna on tosi hyvä pedagogi mutta pidin sitä hyvin nolona että minua aletaan luokitella. Olin myös hyvä soittaja ja minulla oli kysyntää kaikenlaiseen. Pedagogiksi ryhtymiseen vaikutti ehkä neljännen lapsen saaminen ja että täällä [Oulussa] tuli paikka auki vaikutti. valintaan.

Mielestäni akatemiassa [Sibelius-Akatemia] ei vielä tajuta pedagogisen työn arvostusta. Koulutetaan ihmisiä orkestereiden tykinruoaksi. Taso ei riitä siihen, että ne [opiskelijat] saisivat niitä paikkoja. Tänä päivänä kuulee sanottavan opiskelijoiden keskuudessa, että alan pedagogiksi. Opetustyö piti itse opetella. Kun tuli oppilaita, jokaisen ongelmat piti ratkaista ja siinä hän vasta oppi opettamaan. Myöhemmin tein pedagogiset opinnot. Oman opiskelun aikana oli vain didaktiikkaa. Jouduin tekemään kirjallisen työn didaktiikka opinnoissa: kuinka opetan? Se on auttanut minua opetuksessani. Olen opiskellut varhaiskasvatusta yliopistossa ja nämä pedagogiset perusasiat ovat samat kaikilla. Tämä on mahtava areena tämä opetustyö.”

6: ”Kyllä sitä sai kaivella ja itse kirjoitin. Käytin Colourstrings kirjaa. D-tutkinnon tasoisella ohjelmistolla aloitin ja siitä eteenpäin. On kiva kun on tullut klassisen ajan musiikkia. Casadeuksen konsertotkin voi jo jättää syrjään kun on tullut niin paljon altolle

materiaalia. Mielenkiintoisia aikoja eletään kun tulee tuolta vanhan musiikin tutkimuksen puolelta uusia löytöjä.”

7: ”Kirjoitin paljon itse, olen joutunut muokkaamaan kirjoja altolle. Nykyään on SML [?] joten en enää ole kokenut tarvetta kirjoittaa itse.”

Liite 3. Tapio Myöhäsen haastattelu

Toisena haastateltavana oli Tapio Myöhänen, eläkkeellä oleva pitkäaikainen viulun- ja alttoviulunsoiton lehtori, Kuopion konservatorio ja AMK. Haastattelu on tehty 9.2.2015 Helsingissä, Musiikkitalon kahviossa.

1: ”No, tässä jos historiaan palataan, niin tämä sai oikeastaan minusta sysäyksen 1970-luvulla, jolloin konservatorio -verkosto perustettiin Suomeen. Tähän liittyi myös didaktiikan opetus ja ainakin se oli Kuopiossa didaktiikkaa, johon liittyi myös alttoviuludidaktiikka. Minä myös viulisteille opetin tätä [didaktiikkaa], että he osan aikaa soittivat myös alttoviulua. He tutustuivat alttoviulunsoittoon. Saattoi olla, että se tapahtui myös muissa konservatorioissa. Silloin se ehkä lähti Suomessa nopeimmin liikkeelle [1970-luvulla] tämä alttoviuluopetus ja ihan tämä pienten opetus, se että aloitetaan alttoviululla, syntyi vasta myöhemmin. Ennenhän soitettiin viulua tietty aika, ehkä peruskurssit tai ykköskurssi ja sitten siirryttiin alttoon. Johtuen ehkä osittain siitä, ettei ollut saatavissa pieniä alttoviuluja, kunnollisia. Tämä tietysti vaikutti tähän, että kun tuli pieniä alttoviuluja, oli mahdollista aloittaa myös alttoviulunsoiton opetus alusta asti, ettei tarvinnut muuttaa instrumenttia välillä.”

Teija: ”Miten alttoviulunsoiton opetus on mielestäsi muuttunut viime aikoina?” Tapio: ”Se on nimenomaan muuttunut niin, että on näitä oppilaita, jotka aloittavat alttoviululla, se on lisääntynyt monessa oppilaitoksessa. Tämä on se olennaisin ero minusta, että alttoviulun opettajat todellakin aloittavat pienten lasten kanssa.”

2: ”Viululla tietysti. Siihen aikaan, kun minä aloitin, kaikki aloittivat viululla. Käytännössä kävi niin, että soitin Kuopion orkesterissa, joka oli siihen aikaan vielä osittain amatööriorkesteri, siellä ei kerta kaikkiaan ollut alttoviulisteja. Minua kehoitettiin aloittamaan alttoviuluopinnot niin, että orkesteri maksaa matkat ja kulut, jota ei sitten koskaan tapahtunut. Minä otin yhteyttä Aaro Salmelaan, joka oli Sibelius-Akatemian alttoviulunsoiton lehtori. Hän suvaitsi ottaa minut oppilaakseen ja näin alkoi minun alttoviulunsoiton opiskelu. Siitä lähtien olen sitten alttoviulua soittanut.”

3: ”Minä olin siinä 15-16-vuotias. Olin soittanut viulua siihen asti. Tolppa ykköseen asti soitin viulua ja sitten siirryin alttoon. Mikä usein tapahtui tässä vaiheessa [tietyn ikäisenä].”

4: ”Siinä vaiheessa kun soitin Aaro Salmelalle, minulla ei mitään käsitystä ollut opettajasta, mutta kun minä tutustuin [häneen], niin innostuin kovasti, nimenomaan hänen ansiostaan. Meillä synkkasi oikein hyvin opettajan kanssa ja se on olennaisen tärkeä asia.”

5: ”Tietysti aluksi muusikoksi. Minulla oli mielessä orkesterimuusikon ala, jolla minä myös aloitin. Sain ensimmäisen paikan Kuopiossa ammattiorkesterissa. Orkesterimusiikko jaksoa kesti suunnilleen yhdeksän vuotta. Siirryin Ouluun vuonna 1965. Vuonna 1967 sinne tuli pedagogi Tatjana Pogotzeva. Hän opetti meille, orkesterilaisille ja konservatorion [silloisen Oulun musiikkiopiston] opettajille myös pedagogiikkaa. silloin minä innostuin tästä pedagogisesta puolesta. Minulla oli silloin myös oppilaita. Se oli alkusysäys, että siirryin opetuspuolelle pelkästään opettajaksi Kuopioon vuonna 1972.” Teija: ”Siitä saakka olet opettanut yhtäjaksoisesti eli 43 vuotta.” Tapio: ”Juu kyllä ja vieläkin opetan. Se on jo harrastusta.”

6: ”Silloin kun aloitin opetusta, se [materiaali] oli aika puutteellista ja ihan alkeismateriaalia ei juuri saanut Suomesta. Oli Hans Sittin alttoviulukouluja, joita useimmat soittivat.

Tapana oli, koska oli saatavissa viulujen etydit esimerkiksi Wohlfartin, Mazasin ja Kreutzerin etydit oli transponoitu alttoviululle, ja näitä silloin käytettiin. Tosin minulla oli onni saada Venäjältä opetusmateriaalia. Siellä [Venäjällä] se oli paljon pitemmällä tämä materiaali. Sieltä sai kun meni hakemaan niitä nuotteja. Ei niitä suomessa ollut siihen aikaan myytävänä ja se auttoi tässä ohjelmistopolitiikassa hyvin paljon.” Teija: ”Olivatko ne valmiiksi alttoavaimelle kirjoitettuja?” Tapio: ”Joo, venäläismateriaalia saa nimenomaan alttoviululle.” Teija: ”Mitenkäs kun nuo Mazasit ja muut ovat kolmos- ja tolppaykköstasoa niin löytyikö Suomesta mitään ykkös-, kakkostason ohjelmistoa?” Tapio: ”Se oli transponoitua viuluohjelmistoa pitkälti ja se venäläinen altto-ohjelma oli pelastus. Siellä [Venäjällä] oli hyvin laajaa tämä, monesti sekin transponoitua musiikkia, mutta oli myös venäläisten säveltäjien omaa tuotantoa. Meillä se oli ihan uutta asiaa

itse asiassa. Säveltäjät hyvin vähän sävelsivät alttoviululle musiikkia Suomessa. nyt on tietenkin toisin.”

7: Teija: ”Sinä olet tehnyt oman alttoviulukoulun. Mikä siihen oli alkusysäys?” Tapio: ”Alkusysäyksenä oli Kouvolalaisen alttoviulunsoiton opettajan Heikki Puukon kanssa pätkäily siitä, että ei ole suomalaista yhtenäistä koulua peruskurssitutkintoihin ja lähdettiin tekemään tällaista materiaalia, jossa olisi kaikki sen [perus]tason alkeiskouluja ja jotka sisältäisivät asteikkoja, asteikkovaatimuksiin sopivia asteikkoja ja etydejä. siitä kymmenen vuotta näitä pakerrettiin ja tehtiin kolme koulua, peruskurssi 1., 2., ja 3. Tein myös asteikot peruskursseja varten ja myös konservatorio [-tasoiset] asteikot sopiviksi [alttoviululle]. Ne perustuivat nämä asteikot pitkälti venäläisen koulukunnan, Tatjana Pogotzevan opettamaan, asteikkosysteemiin. Viululle ne ovat tehnyt Pertti Sutinen. Minun tehtäväkseni tuli tehdä konservatorioille kurssitutkinto vaatimukset. En tiedä missä määrin niitä vielä noudatetaan. 1980-luvulla tein ne. Niitä on ollut käytössä ympäri Suomen.” Teija: ”Onko sinulla muuta kerrottavaa, alttoviulupedagogiikkaan liittyvää?” Tapio: ”Mitäs sitten olisi? Minusta positiivinen asia on tämä alttoviuluseuran perustaminen. Siellä käsitellään alttoviuluun liittyviä asioita ja on hyvät karonkat. Positiivinen asia on, että tämmöinen [seura] saatiin aikaiseksi. Siellä voi probleemista keskustella altistien kanssa. [Tapaamisten yhteydessä] on myös hyviä konsertteja alttoviuluille. Siellä tapaa kollegoja. Jotkut ajattelevat tosin, onko se tarpeellista, koska on jo olemassa jousisoitinseura. Ei siitä [alttoviuluseurasta] periaatteessa haittaakaan ole koska alttoviulisteja on kuitenkin rajattu määrä. Seurassa voidaan spesiaalisti puhua alttoviulusta ja kokemuksista.

Jousisoitinpäivillä puhutaan viulunsoiton ongelmista ja hyvin vähän sellonsoiton ongelmista. Olen onnellinen, että alttoviuluseuran järjestämät päivät ovat olemassa, ne ovat myös kansainväliset.”

Teija: ”Mitä mieltä olet siitä, että nykyään kun pystyy aloittamaan niillä pienillä altoilla, niissä on usein hyvin samea ääni ja tulee heti se äänenotto-ongelma? Onko se hyvä vai huono asia. Jos kuitenkin ensin opettelisi viululla tekniikan ja vasta sitten vaihtaisi alttoon, että oppisi kaivamaan ääntä.” Tapio: ”Minun mielestäni se ei ole niin vaarallista kumminpäin se tehdään. Voi hyvin aloittaa viulullakin, ainoastaan siirtymävaihe on ongelma, onnistuu paremmin toisilla kuin toisilla. Minusta alttokin on viulu. Ongelmat ovat hyvin paljon yhteisiä. On mietitty sellaistaikin, että pieni lapsi, sillä ei ole ennako-

käsitystä siitä, millainen on hyvä sointi. Kun altto suurenee, ääni aina paranee, se on kannustava asia. Nämä näkökohdat puoltavat myös pienien alttoviulujen soittamista. Aina kun saa isomman [soittimen], pää rupeaa tärisemään, ja se vie mennessään. Monet viulistitkin, jotka siirtyvät alttoon myöhemmin, monesti peruskurssien jälkeen, he ihastuvat alttoviulun väriin. Siinä on vähän selloa ja se vie sitä kautta mennessään. Monet tykkäävät nimenomaan alttoviulun äänenväristä. Ainoa ongelma on siirtymisvaihe eli miten siihen suhtautuu. Monesti vaihto tapahtuu nokkelasti eikä siitä kannata tehdä suurta numeroa. Totta kai on eduksi jos on isompi ihminen, on isommat kädet. Voi soittaa suuremmalla altolla jonka ääni on isompi ja jolla on helpompi tuottaa ääntä kuin pienellä altolla.”